

az iskolába való bevezetése jár; de hiszen minden jó dolog többé kerül, mint a közepszerű.

*

«*Das Problem der Volkserziehung*» c. értekezésében is az *ön-tevékenységre* való nevelést állítja a középpontba. «*Volkserziehung ist die systematische Führung und Organisation des Volkes zu gemeinsamer Schaffensfreude.*» Kifejti itt, hogy ha a tanulóknak szabad választást engednének abban, hogy a könyvet, vagy a műhelyt, iskolai laboratóriumot válassza, a tanulók 90%-a az utóbbit választaná.

Különösen a továbbképző tanfolyamokat kellene így berendezni.

Hangsúlyozza továbbá a *polgári jogok* tanítását. Ahhoz kell szoktatni a polgárokat és nevelni, hogy ügyeiket maguk intézzék.

*

A középiskolákra vonatkozó értekezésében (*Die fünf Fundamentalsätze für die Organisation höherer Schulen*) a következő elveket hangsúlyozza:

1. Az iskola *egységes* képzést adjon; legyen az alap vagy *klasz-szikus*, vagy *természettudományi*, vagy *modern nyelvi*.

2. Legyen az iskola tekintettel a tanulók *különböző* tehetségére is.

3. Az iskola *egységes* képzése mellett is legyen tekintettel az emberek *általános* érdeklődésére is: ennél fogva legyenek a tárgyak egymással kapcsolatban.

4. Adjon bizonyos *szabadságot* a tanulmányokban.

5. Az *állompolgárrá* való nevelést ne csak *szavakkal*, hanem *tettekkel* is mozdítsa elő.

*

Többi értekezése is, mely a népneveléssel, továbbképző tanfolyamokkal, lányneveléssel foglalkozik, sok megszívlelendő dolgot tartalmaz, melyet az ezen kérdésekkel foglalkozó pædagogusoknak meleg figyelmébe ajánlok.

Dr. Endrei Gerzson.

*

Jakab Béla: Opitz Márton a gyulafehérvári Bethlen-iskolánál.

Pécsett, 1909. 80 l.

Bethlen Gábor a gyulafehérvári iskolához, melyet gimnáziummá, majd akadémiává akart fejleszteni, meghívta tanárnak többek közt Opitz Márton német költőt is, aki akkor csak 25 éves volt ugyan, azonban önérzettel már is a német költészet úttörőjének tudta magát.

Jakab a költő iratainak alapos ismeretével és a szakirodalom-

nak pontos felhasználásával mutatja be Opitzot gyulafehérvári vonatkozásban. — A briegi hercegnek, János Keresztélynek, ajánlására indult útnak az ifjú citato cursu Gyulafehérvár felé, Kassán keresztül. Junius közepe táján már odaérkezhetett. Latin nyelvet és irodalmat tanított az iskolában, bejáratos volt a fejedelemhez is, akinek személyéről mindig dicsérettel és tisztelettel emlékezik meg. A neki idegen környezetben nem jól érezte magát. Szegényes lehetett a dotációja, nem tetszettek neki a lakásviszonyok (félév alatt nyolcszor változtatott lakást, urgente necessitate), nyelvi nehézségei voltak és talán haza is vágyódott abba a környezetbe, ahol költői nagyságát jobban méltányolták, mint Erdélyben. Szóval, Opitz körülbelül 14 havi ottléte után már elhagyta gyulafehérvári állását és 1623 augusztus havában már Sziléziában volt ismét. A princeps optimusra, amint Bethlent nevezte, nem volt oka neheztelni és nem is neheztelt rá. Betegsége miatt is elkíváncozott hazájába barátai körébe, akikhez írt költeményeiből, levelezéséből s egyéb adatokból eléggé érdekes képet nyerünk a szerző útmutatásai mellett Opitz akkori lelkiállapotairól és költészetéről. Ilyen keretben sokkal jobban domborodik ki a *Zlatna* renaissancokori eszmékkel telített idillikus világa. A félezer sorra terjedő költemény nagyobb részét okvetlenül ott írta Erdélyben. A túlságos és szükségtelen, szinte erőszakkal előrántott egy-két aprólékoskodást (pl. a Vandala nevű nő szerepét) leszámítva, derék munkát látunk Jakab doktori értékezésében.

Teveli Mihály.

*

Kulturwissenschaft und Naturwissenschaft von Heinrich Rickert Professor an der Universität Freiburg i. B. Zweite, umgearbeitete und vermehrte Auflage. Tübingen, Verlag von I. C. B. Mohr (Paul Siebeck, 1910 8-r. 151 l. Ára 2 M. 50 f.)

Rickert, a freiburgi egyetem híres tanára, még 1898-ban a «Kulturwissenschaftliche Gesellschaft» megnyitó gyűlésén a kultur- és a természettudományokról előadást tartott, melyet a szerző most bővített és átdolgozott alakban a fent említett címen adott ki.

Az első kérdés, melyet szerzőnk meg akar fejteni az, hogy mi a művelődés tudománya és mily viszonyban áll a természettudomány vizsgálódásaival. Eme viszony tanulmányozásánál és a vizsgálódások fejtegetésénél szerzőnk rámutat amaz erős tradícióra és amaz egységes célra, mely a természettudományoknak oly kiváló egységet és erős összefüggést kölcsönöz; ezt a kulturtudományokról nem állíthatjuk. Hisz ezek sokkal fiatalabbak azoknál, amennyiben a kulturtudományok csak a XIX. században emelkedtek a virágzás nagy fokára: a kulturtudományok terén egyes híres tudósok, mint *Her-*